

"2007-2015-ci illərdə Azərbaycanın xarici ölkələrində təhsil üzrə Dövlət Programı" təqəüddürlərini tanıdan və Təhsil Nazirliyi ilə informasiya Agentliyinin birgə layihəsi olan "Uzun formulu"nın qonağı. Böyük Britaniyanın Kembridc Universitetinin doktorantı Olesya Razuvaevskaya

Xaricdə təhsil üzrə Dövlət Programının təqəüddüsü O. Razuvaevskaya Böyük Britaniyanın Kembridc Universitetində yüksək texnologiyalar ixtisası üzrə doktorantura səviyyəsinə təhsilini davam etdirir.

- Xaricdə təhsil sizə nə verir? Ümidlərinizi doğruldurmu?

- Xaricdə təhsilin çox faydaları var. Bu dünyanı daha nüfuzlu elmi xadimlərin, alimlərin bilikliyə yanaşması, yeni problemləri dərinləşdirməyi və bütün qararlara nəzəri yanaşmanı öyrədir. Stedadlı insanlarla görüşmək, bacarmadığınız şeyləri tanıtmaq, daha məsuliyyətli və aktiv olmağı öyrənmək də vəzədlənən bir imkandır.

Azərbaycanın xarici ölkələrində təhsil üzrə Dövlət Programı qərvəsinə iki dəfə təqəüddü adını qazanmış və hər dəfə də xaricdə təhsil gözlədiyimdən daha çox mənfəət gətirib. Magistratürada oxuduğum Edinburq Universitetinin informatika fakültəsi Böyük Britaniyanın ən böyük informasiya texnologiyalar mərkəzlərindən biri olaraq, çox geniş kompüter elmləri modulları seçimi, dinamik və ruhlandırıcı mühitə dünyanı daha məhsur professorları tərəfindən akademik dərəcə təklif etdi. Artıq təhsilimi bitirəndə gələcək karyeram və kompüter elmləri sahəsində ixtisaslaşma ilə bağlı məndə dəqiq fikirlər yaranmışdır.

Hazırda mənim Kembridc Universitetində doktorantura səviyyəsi üzrə təhsilimin birinci ilindəyəm. Dünyada ən üstün kompüter kursunu təklif edən və Alan Turing, Çarls Babeji kimi informasiya texnologiyalar üzrə dahi alimləri yetirdimi? təhsil ocağında kompüter elmlərini öyrənmək özü çox böyük bir motivasiyadır. Burada tələbələrin marağını cəlb etmək üsulları müasir avadanlıqlar, həftəlik seminarlar, təbliğat vasitələri, dünyanın ən görkəmli xüsusiyyətləri tərəfindən aparılan mühazirələr, həttdə təqdir layiqdir.

- İxtisasınızla bağlı ilk mərhələdə hansı kitabları seçmişiniz?

- Doktorantura səviyyəsinə oxuduğuma görə gündəlik oxuduğum materiallar daha çox son elmi nəzərlərdən və jurnallardan ibarətdir. Amma kitabları da dəqiqatlıqla oxuyuram. Dəqiq etdiyim sahə, təbii dilin tanınması çox sayda qaydaları nəzərdə tutan yerlərdir: kompüter elmləri, süni intellekt, mətnlər, öyrənilməsi, statistik, ehtimal nəzəriyyəsi, kompüter dilçiliyi və s. Bununla əlaqədar, oxunması lazım olan kitabları silsiləsi çox genişdir. Onlardan ikisi mənim daimi masaüstü kitablarımdır: "Speech and language processing" (Dan Jurafsky and James H. Martin) və "Machine Learning: An Algorithmic Perspective" (Stephen Marsland). Təbii dilin tanınması və ya mətnlər öyrənilməsi ilə maraqlanan bütün tələbələrə bu kitabları məsləhət görərdim.

- Fərqli ölkə və təhsil mühitini gördükdən sonra vəvə oxuduğunuz ali məktəbdə nəyin dəyişməsinə ərzulayardınız?

- Biriyyəmi Krallıq təhsil sisteminə əsaslanaraq ölkəmizdə təbiiqlini istədiyim yeniliklərin sayı çoxdur. İlk öncə, Azərbaycanlı üçün plagiatların aşkar edilməsi sistemi yaradılmalı, təbiiqlənmək istərdim. Düzünü desə, bu ərzum doktorantura təhsilimin ixtisaslaşması kimi təbiiqlin tanınması sahəsinə seçməyimdə əsas faktorlardan biri idi. Evə tapşırılardan bəllayaraq, dissertasiya və elmi nəzərlər kimi plagiatın olmaması xaricdə nəzərlənən qəbulun təbiiqlərindən biridir. Təssüf ki, hazırda təhsil sistemimizdə Turnitin kimi plagiatın tanınması üçün sistemlər təbiiqlə olunmur və ölkəmizdə həlləlik universitetlərarası dissertasiya işlərinin ümumi elektron arxivə yaradılmayıb. Odur ki, tədqiqat işlərinin təkrarlanması ehtimalı yüksəkdir və bu isə elimizi inkişafdan geri saxlayan bir amildir.

Əlaqə olaraq universitetlərimizdəki tədris planları daha çevik etməklə istərdim. Məsələn, informasiya texnologiyalar çox geniş sahədir və bakalavr səviyyəsinə oxuduğum zaman tədris planımda çox sabit strukturlu olduquna görə, daha maraqlı və karyeram üçün daha lazımlı fənlər əsas diqqəti ərməq mümkün deyildi.

Ali təhsil müəssisələrində texniki ixtisaslar üzrə oxuyan tələbələrin arasındakı gender disbalansı da yaddan qəxarmamalıdır. Bunun səbəbləri müxtəlif ola bilər: özünü inamsızlıqla cəmiyyətimizdəki stereotiplərin məlumata nəzərişikliyi və s. Kembridc mənim kompüter elmləri ilə maraqlanan xanəmlər üçün çox effektiv dərəcəli misallarla rastlaşmışam: Women@CL (kompüter elmləri fakültəsinə xanəmlər tələbələri və professorlardan ibarət olan cəmiyyət), nəmətləndirici görüşlər və təhsil sahəsində cəlləan məhsur xanəmlərin dərəcəli nəməsi. Say az olan qruplar üçün bəllə xüsusi yanaşma çox vacibdir, çünki bu, özünü təkəssis etməyi kömək edir. Bəllə bir hərakət bizim ali təhsil

müəssisələririmizdə və məktəblərimizdə görməyi çox istərdim.

- Təhsil aldığınız ölkəyə? Azərbaycanla bəli? hansı materiallar? aparmısınız?

- Fəkültətimizdə və oxuduğum universitetdə Azərbaycan gələcəyə yeganə tələbə olduğumdan Azərbaycan haqqında mümkün olduqədər çox məlumat yaymaq üçün özümdə böyük məsuliyyət hiss edirəm. Bir çox hallarda insanlar nə ölkəmiz barədə? çox az təsvirü olduğundan, onlar verdiyim məlumatlara böyük maraq göstərirlər. Birləşmiş Krallıqda gedərkən mənim ölkəmiz barədə bir çox məlumatlar aparmıram. UNESCO-nun ümumdünya irsiyimizdir. Əl sənətkarlıq? ?edəvrlərimiz, xalçalarımız, tarixi abidələririmiz, təbii mənzərələririmiz, mətbəximiz və bayramlarımız il bəli? kitabçalar? və dahi ?airlərimizin ingilis dilinə tərcümə olunmuş elektron kitabları. ?lav? olaraq, xalq, muğam, caz və klassik musiqimizin disklərini gətirməmi və onlara qulaq asmaq istəyən? kifayət qədər çox olub. Bəzən tanınmışlar?m üçün milli yeməklərimizdənbizirməy? çalır?ram. Edinburqda oxuduğum zaman Edinburq-Azərbaycan cəmiyyətinin üzvü idim. Biz tələbələri v? müəllimləri üçün bir neçə tədbir təkil edib ölkəmiz haqqında təqdimatlar etmişdik və müxtəlif h?diyyələr paylamışdıq.

- Azərbaycan gələcəyiniz, ölkəmizdəki dostlarınız, həmyaşıdlarınız? demək istərdiniz?

- Gələcəyimiz? öz təhsillərin? daha ciddi yanaşma??, üzvlərində bacardığılar? qədər ciddi çalır?ma??, sual verməkdən çəkinməməyi və öyrəndiklərini təhlil etməyi məsləhət görmək istərdim. Bilikləriniz həyatınız?n böyük investisiyasıdır. Gələcəkdə təhsilinizi xaricdə davam etdirmək istəsəniz, fərqli təhsil təcrübəsi qazanmaq üçün xaricdə təhsil almaq kimi və?zedilmə? ?ansdan istifadə edin. Xaricdəki universitetlərin tələbələri çox yüksək, tədris planı is? çox intensiv ola bilər. Amma çətinliyinizin nəticələrindən həyatınız boyu faydalanacaqsınız.

- Oxuduğunuz ali məktəbdə müəllim-tələbə münasibəti necədir?

- Oxuduğum universitetlərdə müəllim-tələbə münasibətləri qarşılıqlı hörmətəsas?nda qurulub və çox demokratik xarakter daşıyır. Professorlar çox məqsəul ?xslərdir və bəzən onlarla müəhazirələrdən keçənə? görü? təyin etməklə çətin olur. Amma bu, sizə həvə və salnamə?dər. Tədris proqramlarına uyğun olaraq müəllimlərin çoxu tələbələri? görü?mək üçün i? saatları ayırır. Bütün tələbələri? hətta x?rdə suallar üçün həmin fürsətdə istifadə etməyi məsləhət görürdüm. Həmin görüşlərdən siz imtahanlar və ev tapşırıqları üçün faydalı məlumatlar əldə edə bilərsiniz. ?lav? olaraq müzakirələrin nəticəsində siz gələcək dissertasiya i?inizə mövzusunun və rəhbərini təyin edə bilərsiniz. Doktorantura səviyyəsi?ndə is? professor-tələbə münasibətləri daha yaxın olur və görüşlər daha tez-tez baş verir. Çox hallarda siz bir layihə üzərində i?lənirsiniz və tanınmış alimlərin kiçik mərkəz? sayırsınız.

- Universitetdə ?cənab? tələbələri? münasibətdən razısınız?

- Çox razıyam. Burada oxuyan tələbələri? çox savadlı, nəzakətli, hər kəsə hörmətli, yanaşan və tolerant insanlardır. Onlar həmişə? biliklərini bölüşməyi və məsləhət verməyi həz?rdərlər. Kitabxanada və ya evdə i?ləməkdən fərqli olaraq, xüsusi bilik mübadilə? mühiti laboratoriyada i?ləməyi daha faydalı edir. Və?li xarici qrup yoldaşlarımla da indiyədək dostluq münasibətlərini saxlayıram.

- Xarici ölkədən Azərbaycan təhsilini necə görürsünüz?

- Xaricdə təhsil ilə müqayisə etdikdə, bizim təhsilimiz daha az ixtisaslaşmış və daha sabit strukturludur. Bunun nəticəsi olaraq, bizim universitetlərdə tələbəyə nəzarət daha çox hiss olunur. Burada is? tələbənin ?sas u?ur faktoru öz üzərində sərbəst i?ləməklə bacarmasıdır. ?lav? olaraq, xaricdə qeyri-hökumət tə?kilatları və orqanları nə təhsil, savadlılıqlara və universitetlərə ayırdı? investisiya, göstərdiyi dəstək çox böyükdür. Azərbaycanda is? bu hə?rəkət hə?hə?lik bəllən?cənəqt?sində?nformasiya texnologiyalarından dan??saqa həz?rdə universitetlərimizdə tədris olunmayan və tədris olunduqda ölkəmizə böyük fayda verə bilər? çoxlu istiqamətlər mövcuddur. Son illər ?rzində ali təhsil müəssisələrimizin bəzilərində informatika sahəsi üzrə yeni ixtisaslar təklif olunub. Burada gələcək i?ki af? üçün müsbət potensial göstərir.

- Çətinlikləriniz varm?

- Tələbətt? ki, dəyişikliklər çətinliksiz olmur. Universitetin yüksək standartları və tələbələri, xarici dil və ölkəyə adaptasiya, burada bakalavr səviyyəsi?ndə keçilən bəzi fənlərdən təcrübəmin olmaması – bütün bunlar ilk addımlar? atarkən böyük çətinliklər yaradır. Lakin buradakı universitetlərdə bu çətinlikləri bəli? köməklik göstərmək, məsləhət

vermək və onları aradan qaldırmaq üçün çoxlu müxtəssislər çalışır: beynəlxalq tələbələrin ofisi, müxtəlif cəmiyyətlər, individual təhsil məsləhətçisi, tədqiqatçının rəhbəri və fakültədeki müəllimlər.

- Asudə vaxtınızda nə ilə məşğul olursunuz?

- Asudə vaxtında universitetimizin və fakültəmizin tədbirlərində iştirak etmək və həmin tədbirlərin təşkilində köməklik göstərməyə çalışıram. Xüsusilə, Women@CL təşkilatının keçirilən tədbirləri, məktəblilərin görüşləri və maraqlı qonaqların təqdimatları məni çox ruhlandırır. Universitetimizdə fənlərə layihələrdə iştirak etmək üçün bütün şərait yaradılıb.

Xüsusi maraqlı sahibkarlar təşkilatının üzvü olmaq və KT sahəsində startapların inkişafı barədə öyrənməkdir. Əlavə olaraq, alman dili kursuna gedirəm. Təssüf ki, asudə vaxtım çox nadir hallarda olur. Çünki doktorantura səviyyəsi oxuyan tələbələrin tətili olmur. Odur ki, tədqiqat üzrində iş aramsız davam etdirilməlidir.